

Stortingets familie- og kulturkomité

Vår ref. KG 2013 01

Bergen 21.01.2013

**Landslaget for lokal- og privatarkiv (LLP) – høring: Stortingsmelding om arkiv.**

Stortingsmeldingen om arkiv som ble lagt fram 9. november 2012 bød på store skuffelser for et samlet arkivmiljø utenfor det statlige arkivverket. Når omtrent halvparten av den totale arkivbestanden i Norge blir forvaltet av institusjoner utenfor Arkivverket er det stor grunn til å påpeke at meldingen ikke bare framstår som mangelfull, men også som sterkt misvisende. Meldingen er beskrivende i sin form, den peker for så vidt på noen av de utfordringene en står overfor i dag, men den er samtidig preget av en total mangel på det som arkivsektoren nå trenger, nemlig de helt konkrete tiltakene som kunne føre til at en nå kunne slutte seg til felles mål og strategier.

LLP vil her peke på noen sentrale momenter som arkivmeldingen etter vår mening ikke har lagt tilstrekkelig vekt på.

*Det kommunale fagmiljøet har behov for sterke regionale fagmiljøer:*

Det lokale og kommunale fagmiljøet er preget av store regionale forskjeller. LLP har i en årrekke argumentert overfor politiske styresmakter at det er et stort behov for sterke regionale institusjoner som inkluderer hele fagmiljøet på tvers av forvaltningsnivå for å sikre den helhetlige samfunnsdokumentasjonen. En alvorlig konsekvens av mangelen på en helhetlig organisering av arkivfeltet er at 20 % av landets kommuner ikke er tilknyttet noen arkivinstitusjon pr. i dag. Et varsel om mer tilsyn og større krav til rapportering, rammer disse kommunene ekstra hardt. LLP kan ikke se at tilsyn og rapportering har noen funksjon uten at det samtidig blir satt inn tiltak for å styrke kommunene og de kommunale arkivene.

Kommunal sektor har store utfordringer knyttet til sikring og utbygging av arkivdepot, sikker bevaring av elektroniske arkiver, digitalisering og formidling samt hensynet til en helhetlig samfunnsdokumentasjon. En organisering med sterke regionale fagmiljøer vil komme alle i det arkivfaglige området til gode. Kommunalt arkivmateriale inneholder både viktig rettighetsdokumentasjon og annet kildemateriale som har vesentlig verdi både for enkeltmennesker og for samfunnet generelt. LLP er redd dette skal gå tapt dersom ikke tilstrekkelig kompetanse er tilgjengelig. Fagmiljøet må investere i ressurser til koordineringsarbeid, kompetanseoppbygging, fellesløsninger og brukermedvirkning. Dette kunne ha vært mulig å bygge opp med regionale sentre.

*Arkivstatistikk og pionerarbeid i kommunale arkivmiljøer:*

Meldingen byr på en mangelfull arkivstatistikk. LLP stiller spørsmål ved hvorfor sentrale arkivinstitusjoner som landets byarkiv ikke er innlemmet i denne. I det kommunale arkivmiljøet har det blitt utført et mangfold av viktige pionerarbeid som ikke har blitt kreditert

i arkivmeldingen, men som kommer det samlede arkivmiljøet til gode. Bergen byarkiv er landets nest største arkivinstusjon, og har utført mye banebrytende arkivfaglig arbeid. Bergen byarkiv er likevel knapt nevnt i meldingen. Fylkesarkivet i Sogn og Fjordane er en foregangsinstusjon når det gjelder arbeid med digitalisering og formidling av arkivmateriale gjennom sosiale media. Oslo byarkiv har vært en drivkraft når det gjelder dokumentering av byens innvandrerbefolkning, og Drammen byarkiv har markert seg med store digitaliseringsprosjekt. LLP-prosjektet om minoriteter i offentlige arkiv i Nordreisa og Kistrand er nevnt, uten at forskeren Kaisa Maliniemi har blitt kreditert for den helt unike og viktige kunnskapen hun har tilført både arkivmiljøet og hele samfunnet. Uten støtte fra utviklingsmidlene i Kulturrådet/ABM-utvikling ville mange prosjekter ikke blitt realisert.

**En sak som LLP stiller seg positiv til, og som vi ønsker å fremheve, er at private leverandører av offentlige tjenester for fremtiden skal følge arkivlov og arkivforskrifter. Dette ser vi frem til med glede, og LLP ønsker dette skal bli lovhjemlet.**

*Kommunale og lokale privatarkiv – forutsetninger for en helhetlig samfunnsdokumentasjon:* LLP kan ikke se at Stortingsmeldingen om arkiv legger opp til et eneste tiltak for å styrke arbeidet med privatarkiv (arkiv etter bedrifter, organisasjoner og privatpersoner), verken med tanke på volum eller kvalitet. Beskrivelsen av aktivitet og status på feltet er konsentrert om statens egen etat, Arkivverket. Meldingen beskriver i liten grad det øvrige arkivlandskapet. Heller ikke for privatarkivene sin del er gjort forsøk på å styrke eller samordne det totale arkivarbeidet, der også museene, bibliotek og kulturlag er medspillere. Dette er uforståelig med tanke på tidligere rapporter, som NOU 1987: *Samtidens arkiv – fremtidens kildegrunnlag*, St.meld 22 (1999-2000): *Kjelder til kunnskap og oppleving* og St.meld 45 (2002-2003): *Kulturpolitikk fram mot 2014*. Alle disse peker på behovet for å øke den totale samfunnsdokumentasjonen og sier at privatarkivarbeidet bør styrkes.

Slik LLPs medlemmer ser det, legger Arkivmeldingen opp til en rasering av privatarkivarbeidet i kommunale- og ikke-museale instusjoner. Arkivmeldingen legger vekt på at 1/3 av privatarkivene er oppbevart i museene, og 2/3 i arkivinstusjoner, og argumenterer for at den statlige støtteordninga for privatarkiv, som Norsk kulturråd administrerer, bare skal gå til privatarkiv ved museene. Regionale og lokale arkivinstusjoner, som er viktige brikker i et landsomfattende nett av bevaringsinstusjoner for arkiv fra privat sektor, skal ekskluderes fra støtteordningen.

En videreføring av støtteordningen for privatarkiv, slik den har vært frem til 2013, med muligheter for å søke støtte både for rene arkivinstusjoner og for museum, vil være ønskelig – også sett fra museumssektoren. Det vil være viktig, og riktig, å arbeide for samarbeid mellom «A» og «M» i kultursektoren, og LLP håper at diskusjonene rundt privatarkivordningen kan være til fordel for begge instusjonstyper.

#### *Vurdering av privatarkiv*

Arkivmeldingen siterer fra St.meld. nr. 22 (1999-2000) at det trengs en systematisk vurdering av hva slags arkiv, og hva slags materiale, som skal representere privat sektor i samfunnshukommelsen. Det konkluderes slik: ”Departementet legg til grunn at Riksarkivaren med utgangspunkt i ansvaret han er tildelt etter arkivlova, konkretiserer nivået for bevaring av privatarkiv i Noreg. Ramma for denne konkretisering er at arkiv frå privat sektor skal vere tilfredsstillande representerte i ein samla samfunnsdokumentasjon. Konkretiseringa av nivået bør skje i samspel med andre viktige aktørar på arkivområdet, både organisasjonar og instusjonar.” Her er ingen signal om lovpålagt bevaring av privatarkiv, økt innsats og støtte

til en regional organisering av arbeidet. Tvert i mot, kan det se ut som om de virkemidlene vi har hatt skal avvikles.

#### *Utviklingsmidler og støtteordningen for privatarkiv*

For Kulturrådet, nevnes at statsbudsjettets kap. 320, post 77 Prosjekt- og utviklingstiltak på museums- og arkivfeltet blir videreført. Post 77 består av to ordninger: utviklingsmidler og støtteordningen for privatarkiv. Støtteordningen for privatarkiv har vært viktig. Den kom på plass ti år etter lanseringen. Ordningen er altfor begrenset til å løfte arbeidet på landsplan, to mill. kroner. Men resultatene så langt er gode, og søknadsmengden viser behovet for å styrke ordningen. Fra 2004 ble det mulig for arkivsektoren å søke utviklingsmidler i ABM-utvikling. LLP har vært godt fornøyd med ABM utviklings/Kulturrådets arbeid ut fra de ressurser som har vært til rådighet. LLP velger å legge til grunn at utviklingsmidlene i Kulturrådet vil ligge som før for arkivsektoren. Dette er også hensiktsmessig for arkivinstitusjonene ettersom Kulturrådet ikke forvalter egne samlinger og vil kunne la seg påvirke av det.

#### *Oppsummert:*

Forventningene om at arkivmiljøet nå skulle få en melding som skulle peke på reform og handling for fremtiden har vært store. LLP så positivt på at organisasjonene til en viss grad ble invitert inn i arbeidet i form av å få legge frem synspunkt på utfordringer, og ikke minst hvilke tiltak vi mente var nødvendige for å bedre situasjonen. LLP konstaterer at organisasjonene ble hørt i forberedelsene, men meldingen viser klart at ikke-statlig sektor overhodet ikke er blitt tatt hensyn til i den endelige meldingen. Dette oppleves som ignorering og statlig overstyring av kommunal sektor.

### **Komiteen bør anmode Stortinget om å påpeke overfor departementet:**

#### **1. Vedrørende kommunale og lokale arkiver**

Halvparten av landets arkiver og arkivmiljøer får en stemoderlig behandling i meldingen, ved at statistikk og aktiviteter ikke synliggjøres i rimelig grad.

#### **2. Vedrørende organisering**

- Det er behov for å prøve ut modeller for sterkere regionale arkivinstitusjoner for de ulike forvaltningsnivåene. Det kan prøves ut nye formidlingsløsninger og løsninger for digital langtidsbevaring og tilgjengelighet.

#### **3. Vedrørende privatarkivområdet:**

- Det må klargjøres hvordan privatarkivarbeid i arkivinstitusjoner utenfor arkivverket skal kunne motta økonomiskstøtte. Det bør satses på:

- 15 mill. årlig i støtteordning for privatarkiv.
- Videreføring av arbeidet med regionale samhandlingsplaner for privatarkiv, særlig med hensyn til god arbeidsdeling mellom stat, fylke og kommuner og stimulere til samarbeids-prosjekter og avtaler mellom private arkivskapere og ulike arkivinstitusjoner. Fylkeskoordinerende institusjoner bør få støtte til slik virksomhet.
- Driftsstøtte over statsbudsjettet til flere ikke-statlige arkivinstitusjoner som arbeider

med privatarkiv, i tillegg til de to som står der i dag: Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek og Misjonsarkivet i Stavanger.

#### **4. Vedrørende digital bevaring og tilgjengelighet (elektronisk arkiv og digitalisering):**

-Det bør opprettes et eget innsatsprogram for digitalisering av kommunale arkiv og privatarkiv med midler som arkivinstitusjoner kan søke på. Dette skal bidra til at flere typer relevante kilder kan bli tilgjengelige for publikum uavhengig av produksjonsformat og forvaltningstilhørighet.

Karin Gjelsten  
Styreleder LLP

Ellen Røsjø

Landslaget for lokal- og privatarkiv

Sekretariat:

c/o Bergen byarkiv

Bergen kommune

Postboks 7700

5020 Bergen

E. post: [postmottak@llp.no](mailto:postmottak@llp.no)

[www.llp.no](http://www.llp.no)

Organisasjonsnummer: 978 610 692

Styreleder

Karin Gjelsten

Bergen byarkiv

55 56 61 84

48 11 17 23

e-post: [Karin.Gjelsten@bergen.kommune.no](mailto:Karin.Gjelsten@bergen.kommune.no)